

Memo: effecten economie en maatschappij routekaart

Aanleiding

Dit memo is een uitwerking van de conclusie van het DOC om de brede impact van de routekaart voor de samenleving en economie af te wegen.

Disclaimer

Voor een integrale afweging dienen deze effecten te worden afgezet tegen het doel om verspreiding van het virus tegen te gaan, de zorg te ontlasten en kwetsbaren in de samenleving te beschermen voor het virus. Bij het schrijven van dit memo is een inschatting van het effect van de maatregelen van de routekaart op de virusverspreiding nog niet voor handen.

Hoofdpunten

Kosten van onderwijsmaatregelen zijn hoog

Sluiting van het primair en voortgezet onderwijs brengt grote permanente maatschappelijke en economische schade met zich mee:

- Uit onderzoek blijkt dat leerlingen gemiddeld gezien niets leren bij afstandsonderwijs.¹ Volgens de OECD leidt een leerachterstand van een derde jaar via een afname van menselijk kapitaal tot een inkomensverlies van deze groep van 2,5 tot 4%. Dit correspondeert met een 1,5% structureel lager bbp.² De netto contante waarde van dit inkomensverlies loopt op tot circa 69% van het huidige bbp.
- Onderwijs op afstand vergroot kansenongelijkheid en scheidslijnen. De prestaties van kinderen van laagopgeleide ouders gaan zelfs achteruit door afstandsonderwijs.
- Als gevolg van sluiting van onderwijs en kinderopvang neemt de productiviteit van werkende ouders substantieel af.
- Tijdens de eerste golf waren 25.000 kinderen extra slachtoffer van mishandeling.³

Omdat de permanente schade van afstandsonderwijs niet kan worden gecompenseerd via flankerend beleid rijst de vraag of afstandsonderwijs niet disproportioneel is.

Effecten op levensstijl en (mentale) gezondheid zijn vaak permanent

Maatregelen die grote negatieve effecten hebben voor gezondheid en levensstijl kunnen permanente schade met zich meebrengen voor het individu en kunnen leiden tot hoge maatschappelijke kosten. Deze schade is niet gemakkelijk op te vangen via flankerend beleid. Denk hierbij bijvoorbeeld aan hogere vraag naar GGZ als gevolg van veranderingen in het mentaal welbevinden of hoger risico op hart- en vaatziekten door roken en gewichtstoename.

Kosten van maatregelen slaan vaak ongelijk neer

De impact van maatregelen slaat ongelijk neer op de bevolking, waarbij kwetsbare groepen doorgaans harder worden geraakt.⁴ Zo worden mensen met weinig sociale contacten harder geraakt door verdere contactbeperkingen, worden mensen die klein behuisd zijn harder geraakt door

¹ [The collateral damage to children's education during lockdown | VOX, CEPR Policy Portal \(voxeu.org\)](https://www.voxeu.org/en/analysis/the-collateral-damage-to-childrens-education-during-lockdown)

² [Hanushek+Woessmann 2020 OECD Education Working Paper No. 225.pdf \(stanford.edu\)](https://www.stanford.edu/content/dam/woessmann/2020/OECD_Education_Working_Paper_No_225.pdf)

³ Universiteit Leiden, Prevalentie kindermishandeling tijdens COVID-lockdown. <https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2021/01/tijdens-lockdown-meer-slachtoffers-van-kindermishandeling>

⁴ Zie onder meer diverse publicaties van het SCP: <https://www.scp.nl/onderwerpen/corona/kwetsbare-groepen-in-de-samenleving>

thuiswerkmaatregelen of afstandsonderwijs en bibliotheken, en worden werkenden met een laag inkomen en/of een flexcontract harder geraakt door economische gevolgen van contactbeperkende maatregelen.

Groepen die kosten van maatregelen dragen profiteren niet altijd van baten

Veel permanente negatieve effecten (structureel toekomstig inkomensverlies, verslechtering van levensstijl met permanente gevolgen, mentaal welbevinden) van de contactbeperkende maatregelen in met name de risicocategorie "zeer ernstig" zijn voor rekening van jongeren. De kosten van flankerend beleid (noodsteun, etc.) komt, via het oplopen van de staatsschuld, ook voor rekening van jongeren en toekomstige generaties. De kosten van dit flankerend beleid bedragen nu circa €65 miljard, maar zullen in de komende maanden verder oplopen. Omgekeerd hebben met name ouderen en mensen met onderliggende aandoeningen, vanwege hun hogere vatbaarheid voor de gevolgen van het virus, baat bij de maatregelen. Daarmee is met dit beleid sprake van zeer forse herverdeling van jongere naar oudere generaties.

Negatieve impact van maatregelen neemt toe naarmate maatregelen langer duren

Dit is met name relevant voor zeer strenge maatregelen. Drie weken niet naar de kapper is vooral vervelend voor kappers, maar naarmate de maatregel langer duurt raken kappers meer door hun financiële buffers heen en neemt het maatschappelijke welbevinden af. Bij langer aanhoudende beperkende maatregelen groeit het risico dat ook in beginsel gezonde bedrijven hun deuren moeten sluiten.

Cumulatie van maatregelen maakt dat de werkelijke effecten groter zijn dan de weging van maatregelen in isolatie

De maatschappelijke en economische effecten van maatregelen zijn in deze weging in isolatie gezien. De daadwerkelijke effecten kunnen groter zijn vanwege stapeling van maatregelen. Thuiswerken is mentaal zwaar omdat veel sociale, dagelijkse contacten wegvallen. Maar als de verjaardag, het etentje of de shoppmiddag in het weekend vervolgens ook niet meer is toegestaan, is de totale schade groter dan de som der delen.

Details van maatregelen kunnen voor de economische en maatschappelijke impact verschil maken

In sommige gevallen kan een op het oog beperkt aangepaste invulling van maatregelen de economische of maatschappelijke impact beperken. Dit geldt bijvoorbeeld voor een uur eerder of later sluiten in restaurants, hetgeen net het verschil kan maken tussen het wel of niet kunnen serveren van een kop koffie na de maaltijd. Een slimme, goed doordachte invulling van restricties is daarom aan te bevelen, en symbolische maatregelen kunnen beter achterwege worden gelaten vanwege de schade die ze berokkenen.

Algehele sluiting van sectoren berokkent aanzienlijk meer schade dan beperkingen waarmee sectoren op veilige wijze open kunnen blijven

Hoewel beperkingen ten aanzien van bijvoorbeeld maximale aantallen personen forse druk leggen op bedrijfsmodellen, en het daarmee in veel gevallen financieel niet meer uit kan, moet algehele sluiting zoveel als mogelijk worden voorkomen. Algehele sluiting is namelijk een zeer botte maatregel die ondernemers ieder perspectief ontnemt om ideeën te blijven ontwikkelen over hoe er op veilige wijze iets kan worden georganiseerd. Ook voor de maatschappelijke effecten is er een groot verschil tussen 'forse beperkingen' en 'niets is mogelijk'.

Maatschappelijke en economische impact routekaart

Onderstaand zijn de maatschappelijke en economie effecten van de routekaart in kaart gebracht met behulp van een kleurcodering. In de bijlage is een overzicht van de methodiek van het afwegingskader gegeven en bijgevoegde Excel geeft een totaaloverzicht. De kleurcodering is gebaseerd op de uitkomsten van het afwegingskader, met (negatieve) effecten van klein naar groot, langs de volgende schaal:

0	1 t/m 3	4 t/m 6	7 t/m 9	10 t/m 12	13 t/m 15	16 t/m 18	19 en 20
---	---------	---------	---------	-----------	-----------	-----------	----------

	Risiconiveau 1 Waakzaam	Effect	Risiconiveau 2 Zorgelijk	Effect	Risiconiveau 3 Ernstig	Effect	Risiconiveau 4 Zeer ernstig	Effect
<i>Thuisbezoek</i>	<ul style="list-style-type: none"> Thuisbezoek ontvangen: <ul style="list-style-type: none"> Dringend advies om thuisbezoek te beperken tot max. 8 personen per dag (excl. kinderen t/m 12 jaar). Op thuisbezoek gaan: <ul style="list-style-type: none"> Dringend advies om alleen op thuisbezoek te gaan als je zelf die dag geen thuisbezoek hebt ontvangen én bij max. 2 huishoudens per dag. 	Maat-schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> Thuisbezoek ontvangen: <ul style="list-style-type: none"> Dringend advies om thuisbezoek te beperken tot max. 6 personen per dag (excl. kinderen t/m 12 jaar). Op thuisbezoek gaan: <ul style="list-style-type: none"> Dringend advies om alleen op thuisbezoek te gaan als je zelf die dag geen thuisbezoek hebt ontvangen én bij max. 2 huishoudens per dag. 	Maat-schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> Thuisbezoek ontvangen: <ul style="list-style-type: none"> Dringend advies om thuisbezoek te beperken tot max. 4 personen per dag (excl. kinderen t/m 12 jaar). Op thuisbezoek gaan: <ul style="list-style-type: none"> Dringend advies om alleen op thuisbezoek te gaan als je zelf die dag geen thuisbezoek hebt ontvangen én bij max. 1 huishouden per dag. 	Maat-schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> Thuisbezoek ontvangen: <ul style="list-style-type: none"> Dringend advies om thuisbezoek te beperken tot max. 2 personen per dag (excl. kinderen t/m 12 jaar). Op thuisbezoek gaan: <ul style="list-style-type: none"> Dringend advies om alleen op thuisbezoek te gaan als je zelf die dag geen thuisbezoek hebt ontvangen én bij max. 1 huishouden per dag. 	Maat-schappij Economie
							<ul style="list-style-type: none"> <i>Verzwarend:</i> dringend advies om geen thuisbezoek te ontvangen 	Maat-schappij Economie
<i>Groepsvorming op publieke plekken</i>	<ul style="list-style-type: none"> Beperken maximale groepsgrootte tot 8 personen (excl. kinderen t/m 12 jaar en m.u.v. eigen huishouden) 	Maat-schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> Beperken maximale groepsgrootte tot 6 personen (excl. kinderen t/m 12 jaar en m.u.v. eigen huishouden) 	Maat-schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> Beperken maximale groepsgrootte tot 4 personen (excl. kinderen t/m 12 jaar en m.u.v. eigen huishouden) 	Maat-schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> Beperken maximale groepsgrootte tot 2 personen (excl. kinderen t/m 12 jaar en m.u.v. eigen huishouden) 	Maat-schappij Economie
<i>Sociale kring</i>	<ul style="list-style-type: none"> Geen aanvullende beperkingen 	Maat-schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> Geen aanvullende beperkingen 	Maat-schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> Geen aanvullende beperkingen 	Maat-schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> <i>Verzwarend:</i> beperken aantal verschillende sociale contacten tot 6 personen gedurende XX dagen (m.u.v. eigen huishouden) 	Maat-schappij Economie
<i>Werk</i>	<ul style="list-style-type: none"> Werk thuis, tenzij het niet anders kan Uitzonderingen zijn mogelijk voor teamsessies, trainingen en opleidingsdagen 	Maat-schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> Werk thuis, tenzij het niet anders kan Uitzonderingen zijn mogelijk als fysieke samenkomsten hoogstnoodzakelijk zijn voor de voortgang van het werk. Dit geldt alleen voor samenkomsten voor training en scholing in het kader van de uitoefening van beroep en bedrijf. 	Maat-schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> Thuiswerken is de norm Uitzonderingen zijn mogelijk als fysieke samenkomsten hoogstnoodzakelijk zijn voor de voortgang van het werk. Dit geldt alleen voor samenkomsten voor training en scholing in het kader van de uitoefening van beroep en bedrijf. 	Maat-schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> Thuiswerken is de norm 	Maat-schappij Economie

	Risiconiveau 1 Waakzaam	Effect	Risiconiveau 2 Zorgelijk	Effect	Risiconiveau 3 Ernstig	Effect	Risiconiveau 4 Zeer ernstig	Effect
<i>Huwelijken</i>	• Voor huwelijksvoltrekkingen maximaal 100 personen (incl. kinderen t/m 12 jaar en excl. personeel)	Maat-schappij	• Voor huwelijksvoltrekkingen maximaal 50 personen (incl. kinderen t/m 12 jaar en excl. personeel)	Maat-schappij	• Voor huwelijksvoltrekkingen maximaal 30 personen (incl. kinderen t/m 12 jaar en excl. personeel)	Maat-schappij	• Voor huwelijksvoltrekkingen maximaal 30 personen (incl. kinderen t/m 12 jaar en excl. personeel)	Maat-schappij
		Economie				Economie		
<i>Uitvaarten</i>	• Voor uitvaartplechtigheden maximaal 100 personen (incl. kinderen t/m 12 jaar en excl. personeel)	Maat-schappij	• Voor uitvaartplechtigheden maximaal 100 personen (incl. kinderen t/m 12 jaar en excl. personeel)	Maat-schappij	• Voor uitvaartplechtigheden maximaal 100 personen (incl. kinderen t/m 12 jaar en excl. personeel)	Maat-schappij	• Voor uitvaartplechtigheden maximaal 100 personen (incl. kinderen t/m 12 jaar en excl. personeel)	Maat-schappij
		Economie				Economie		
							• <i>Verzwarend:</i> voor uitvaartplechtigheden maximaal 50 personen (incl. kinderen t/m 12 jaar en excl. personeel)	Maat-schappij Economie
<i>Binnenlandse reizen</i>	Reis in het OV zoveel mogelijk buiten de spits	Maat-schappij	Reis in het OV zoveel mogelijk buiten de spits	Maat-schappij	Reis in het OV zoveel mogelijk buiten de spits	Maat-schappij	Blijf zoveel mogelijk thuis	Maat-schappij
		Economie				Economie		
<i>Buitenlandse reizen</i>	• Volg de reisadviezen van Buitenlandse Zaken. • Bij terugkomst uit een hoog-risico gebied i.v.m. coronabesmettingen is het verplicht een negatieve PCR testuitslag aan te tonen bij vertrek per vliegtuig, boot, trein en bus.	Maat-schappij	• Volg de reisadviezen van Buitenlandse Zaken. • Bij terugkomst uit een hoog-risico gebied i.v.m. coronabesmettingen is het verplicht een negatieve PCR testuitslag aan te tonen bij vertrek per vliegtuig, boot, trein en bus.	Maat-schappij	• Volg de reisadviezen van Buitenlandse Zaken. • Bij terugkomst uit een hoog-risico gebied i.v.m. coronabesmettingen is het verplicht een negatieve PCR testuitslag aan te tonen bij vertrek per vliegtuig, boot, trein en bus.	Maat-schappij	• Volg de reisadviezen van Buitenlandse Zaken. • Bij terugkomst uit een hoog-risico gebied i.v.m. coronabesmettingen is het verplicht een negatieve PCR testuitslag aan te tonen bij vertrek per vliegtuig, boot, trein en bus.	Maat-schappij
		Economie				Economie		
							• <i>Verzwarend:</i> Reis niet, tenzij strikt noodzakelijk	Maat-schappij Economie
							• <i>Verzwarend:</i> Boek geen reizen	Maat-schappij Economie
<i>Alcoholverbod</i>	Verbod op gebruik of klaar voor gebruik hebben van alcohol in de openbare ruimte tussen 24:00-06:00 uur.	Maat-schappij	Verbod op gebruik of klaar voor gebruik hebben van alcohol in de openbare ruimte tussen 24:00-06:00 uur.	Maat-schappij	Verbod op gebruik of klaar voor gebruik hebben van alcohol in de openbare ruimte tussen 22:00-06:00 uur.	Maat-schappij	Verbod op gebruik of klaar voor gebruik hebben van alcohol in de openbare ruimte tussen 20:00-06:00 uur.	Maat-schappij
		Economie				Economie		

	Risiconiveau 1 Waakzaam	Effect	Risiconiveau 2 Zorgelijk	Effect	Risiconiveau 3 Ernstig	Effect	Risiconiveau 4 Zeer ernstig	Effect
<i>Avondklok</i>	• Geen aanvullende beperkingen.	Maat-schappij Economie	• Geen aanvullende beperkingen.	Maat-schappij Economie	• Geen aanvullende beperkingen.	Maat-schappij Economie	• <i>Verzwarend:</i> invoeren avondklok	Maat-schappij Economie
<i>Doorstroomlocaties</i> <i>(o.m. musea, bibliotheken, pretparken, beurzen, dierentuinen en warenmarkten)</i>	• Verplichte triage voor doorstroomlocaties. • Reserveren noodzakelijk voor doorstroomlocaties. Locaties bepalen (evt. in overleg met de gemeente) het max. aantal toe te laten bezoekers. • Horeca in doorstroomlocaties open conform regels 'overige horeca'.	Maat-schappij Economie	• Verplichte triage voor doorstroomlocaties. • Reserveren noodzakelijk voor doorstroomlocaties. Locaties bepalen (evt. in overleg met de gemeente) het max. aantal toe te laten bezoekers. • Horeca in doorstroomlocaties open conform regels 'overige horeca'.	Maat-schappij Economie	• Verplichte triage voor doorstroomlocaties. • Reserveren noodzakelijk voor doorstroomlocaties. Locaties bepalen (evt. in overleg met de gemeente) het max. aantal toe te laten bezoekers. • Horeca in doorstroomlocaties open conform regels 'overige horeca'.	Maat-schappij Economie	• Sluiting van doorstroomlocaties (m.u.v. buurthuizen en afhaalfunctie bibliotheken)	Maat-schappij Economie
<i>Alcoholverbod voor bedrijven en instellingen</i>	• Verbod op verkopen van alcohol tussen 24:00-06:00 uur.	Maat-schappij Economie	• Verbod op verkopen van alcohol tussen 24:00-06:00 uur.	Maat-schappij Economie	• Verbod op verkopen van alcohol tussen 22:00-06:00 uur.	Maat-schappij Economie	• Verbod op verkopen van alcohol tussen 20:00-06:00 uur.	Maat-schappij Economie
<i>Restaurants⁵</i>	• Sluiting van restaurants om 24.00 uur, laatste inloop om 23.00 uur. • Verplichte placering (zitplaats), registratie, triage en reservering voor restaurants. • Maximaal 8 personen aan tafel (excl. kinderen t/m 12 jaar) • Maximum aantal van 100 gasten binnen (excl. personeel)	Maat-schappij Economie	• Sluiting van restaurants om 24:00 uur, laatste inloop om 23:00 uur. • Verplichte placering (zitplaats), registratie, triage en reservering voor restaurants. • Maximaal 6 personen aan tafel (excl. kinderen t/m 12 jaar) • Maximum aantal van 50 gasten binnen (excl. personeel)	Maat-schappij Economie	• Restaurants open onder voorwaarden ⁶ • Vervroegde sluiting van restaurants om 22:00 uur, laatste inloop om 21:00 uur. • Verplichte placering (zitplaats), registratie, triage en reservering voor restaurants. • Maximaal 30 gasten binnen per shift (excl. personeel) • Maximaal 4 personen aan tafel (excl. kinderen t/m 12 jaar) • Maximaal twee rondes (shifts) per tafel per avond • Cohorteren van rondes (shifts), waarbij gasten op een afgesproken moment in tijdslots arriveren.	Maat-schappij Economie	• Algehele sluiting restaurants (m.u.v. afhaal- en bezorgfunctie) • Restaurants in hotels alleen open voor afhaalmaaltijden. Hotelgasten kunnen in hotel maaltijden afhalen, deze dienen genuttigd te worden in de hotelkamer.	Maat-schappij Economie

⁵ Hieronder wordt verstaan: "Een gelegenheid die (bij heropening) een restauratieve activiteit vervult en waar gasten dus (tegen betaling) primair komen om een maaltijd te eten (consumptie in de gelegenheid), terwijl het verstrekken van drank niet meer dan een nevenactiviteit is. Dit kan variëren van een enkele gang tot een meergangenmaaltijd, zo lang het maar een daadwerkelijke maaltijd is. Dit betreft dus bijvoorbeeld niet bars en cafés die geen restauratieve activiteit vervullen. Een daadwerkelijke maaltijd is bovendien niet taart of gebak, bittergarnituur, een borrelplank, (zoute) snacks, ijs, koek, snoepgoed en daarmee vergelijkbare etenswaren".

⁶ (1) Houden van 1,5 meter afstand; (2) Handhaving van de hygiënemaatregelen; (3) Verbod op zelfbediening; (4) Verplichting tot het dragen van een mondneuskapje; (5) Verbod op opening buitenteras; (6) Verbod op werkende gokkasten in het etablissement; (7) Muziek max 60 decibel teneinde luid praten/gillen te vermijden; (8) TV schermen, monitoren, beamers, etc. verplicht uit; (9) Geen bediening en zitgelegenheid aan de bar.

	Risiconiveau 1 Waakzaam	Effect	Risiconiveau 2 Zorgelijk	Effect	Risiconiveau 3 Ernstig	Effect	Risiconiveau 4 Zeer ernstig	Effect	
<i>Culturele instellingen en evenementen (geldt ook voor Ere-, Eerste divisie en top-competities)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Verplichte reservering, registratie, triage en placering voor evenementen. Voor evenementen geldt een maximum van 100 personen (incl. kinderen t/m 12 jaar en excl. personeel). Voor evenementen op locaties (binnen of buiten) met een oppervlakte groter dan 2.000m2 geldt dat zij onder voorwaarden kunnen worden uitgezonderd van het maximum van 100 personen Voor evenementen die buiten plaatsvinden kan onder voorwaarden een uitzondering gelden op de verplichte placering, mits gegarandeerd kan worden dat de afstandsnorm in acht wordt genomen. 	Maat-schappij	<ul style="list-style-type: none"> Verplichte reservering, registratie, triage en placering voor evenementen. Voor evenementen geldt een maximum van 50 personen (incl. kinderen t/m 12 jaar en excl. personeel). Voor evenementen op locaties (binnen of buiten) met een oppervlakte groter dan 2.000m2 geldt dat zij onder voorwaarden kunnen worden uitgezonderd van het maximum van 100 personen. 	Maat-schappij	<ul style="list-style-type: none"> Verbod op alle evenementen, m.u.v. reguliere exploitatie van de instelling. Voor evenementen die uitgezonderd zijn geldt verplichte reservering, registratie, triage en placering. Voor evenementen die uitgezonderd zijn geldt een maximum van 30 personen (incl. kinderen t/m 12 jaar en excl. personeel). 	Maat-schappij	<ul style="list-style-type: none"> Verbod op alle evenementen 	Maat-schappij	
		Economie		Economie		Economie		Economie	
<i>Onderwijs & kinderopvang</i>	<ul style="list-style-type: none"> Geen aanvullende beperkingen 	Maat-schappij	<ul style="list-style-type: none"> Geen aanvullende beperkingen 	Maat-schappij	<ul style="list-style-type: none"> Geen aanvullende beperkingen 	Maat-schappij	<ul style="list-style-type: none"> <i>Verzwarend:</i> verder beperken fysiek onderwijs voor MBO, HBO, Wo. Digitaal/thuis onderwijs is de norm. 	Maat-schappij	
		Economie		Economie		Economie			
								<ul style="list-style-type: none"> <i>Verzwarend:</i> beperken van fysiek onderwijs, digitaal/thuis onderwijs is de norm voor VO. 	Maat-schappij
								<ul style="list-style-type: none"> <i>Verzwarend:</i> beperken van fysiek onderwijs, digitaal/thuis onderwijs is de norm voor PO 	Maat-schappij
								<ul style="list-style-type: none"> <i>Verzwarend:</i> sluiten kinderopvang (m.u.v. noodopvang) 	Maat-schappij
									Economie
<i>Contactberoepen</i>	<ul style="list-style-type: none"> Verplichte reservering, registratie en triage voor contactberoepen (m.u.v. o.a. zorgverleners, mantelzorgers, 	Maat-schappij	<ul style="list-style-type: none"> Verplichte reservering, registratie en triage voor contactberoepen (m.u.v. o.a. zorgverleners, mantelzorgers, 	Maat-schappij	<ul style="list-style-type: none"> Verplichte reservering, registratie en triage voor contactberoepen (m.u.v. o.a. zorgverleners, mantelzorgers, 	Maat-schappij	<ul style="list-style-type: none"> Verplichte reservering, registratie en triage voor contactberoepen (m.u.v. o.a. zorgverleners, mantelzorgers, dierenartsen, 	Maat-schappij	
		Economie		Economie		Economie		Economie	

	Risiconiveau 1 Waakzaam	Effect	Risiconiveau 2 Zorgelijk	Effect	Risiconiveau 3 Ernstig	Effect	Risiconiveau 4 Zeer ernstig	Effect
	dierenartsen, audiiciens, opticiens en sekswerkers).		dierenartsen, audiiciens, opticiens en sekswerkers).		dierenartsen, audiiciens, opticiens en sekswerkers).		audiiciens, opticiens en sekswerkers).	
							· <i>Verzwaren</i> : verbod op uitoefenen contactberoepen (m.u.v. (para)medische beroepen).	Maat- schappij Economie
<i>Langdurige zorg</i>	<ul style="list-style-type: none"> Als bezoeker, informeer bij de zorginstelling naar de geldende maatregelen voor een veilig en verantwoord bezoek aan langdurige zorg instellingen. Instellingen treffen maatregelen o.a. voor: <ul style="list-style-type: none"> Gezondheidscheck en registratie bij bezoek; Online alternatieven voor activiteiten voor kwetsbare personen. Instellingen voor de langdurige zorg en zorg en ondersteuning thuis zetten persoonlijke beschermingsmiddelen in conform RIVM uitgangspunten en risico-inschatting zorgprofessional. 	Maat- schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> Als bezoeker, informeer bij de zorginstelling naar de geldende maatregelen voor een veilig en verantwoord bezoek aan langdurige zorg instellingen. De Directeur Publieke Gezondheid heeft contact met instellingen over maatregelen o.a. voor: <ul style="list-style-type: none"> Preventief gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen in verpleeghuizen. Verkleinen of scheiden van dagbestedingsgroepen; Bezoekbeperking (m.u.v. palliatieve fase en jeugdhulpaanbieders). Instellingen voor langdurige zorg en zorg en ondersteuning thuis zetten persoonlijke beschermingsmiddelen in conform RIVM uitgangspunten en risico-inschatting zorgprofessional. 	Maat- schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> Als bezoeker, informeer bij de zorginstelling naar de geldende maatregelen voor een veilig en verantwoord bezoek aan langdurige zorg instellingen. De Directeur Publieke Gezondheid heeft contact met instellingen over maatregelen o.a. voor: <ul style="list-style-type: none"> Preventief gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen in verpleeghuizen. Verkleinen of scheiden van dagbestedingsgroepen; Bezoekbeperking (m.u.v. palliatieve fase en jeugdhulpaanbieders). Instellingen voor langdurige zorg en zorg en ondersteuning thuis zetten persoonlijke beschermingsmiddelen in conform RIVM uitgangspunten en risico-inschatting zorgprofessional. 	Maat- schappij Economie	<ul style="list-style-type: none"> Als bezoeker, informeer bij de zorginstelling naar de geldende maatregelen voor een veilig en verantwoord bezoek aan langdurige zorg instellingen. De Directeur Publieke Gezondheid heeft contact met instellingen over maatregelen o.a. voor: <ul style="list-style-type: none"> Preventief gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen in verpleeghuizen. Verkleinen of scheiden van dagbestedingsgroepen; Bezoekbeperking (m.u.v. palliatieve fase en jeugdhulpaanbieders). Alternatieve vormen van dagbesteding voor thuiswonenden (m.u.v. kinderen t/m 12 jaar). Instellingen voor langdurige zorg en zorg en ondersteuning thuis zetten persoonlijke beschermingsmiddelen in conform RIVM uitgangspunten en risico-inschatting zorgprofessional. 	Maat- schappij Economie

Additionele kwalitatieve overwegingen bij de effecten van individuele maatregelen

- **Thuisbezoek:** De maatregel heeft vooral sociale impact. De maatregel wordt niet gehandhaafd, waardoor de maatregel alleen de mensen raakt die zich aan de regels willen houden. De nalevingsbereidheid wordt lager bij hogere risiconiveaus (als de maatregel meer gaat knellen). Verdere aanscherping in hogere risiconiveaus komt naar verwachting terecht bij een relatief kleine groep die zich aan de regels wil houden, en de impact voor die groep is erg groot (minder sociale contacten, eenzaamheid, depressie).
- **Groepsvorming op publieke plekken:** De maatregel heeft vooral sociale impact en raakt een grote groep mensen. De maatregel kan worden gehandhaafd, maar naleving kan worden omzeild door op te splitsen in kleinere groepen. De maatregel heeft ook economische gevolgen, vooral voor vrijetijdssectoren.
- **Thuiswerken:** De maatregel heeft impact op een grote groep mensen en vergt een grote verandering in de levensstijl (en dan vooral van werknemers van bedrijven die het thuiswerkadvies naleven). Op korte termijn zijn de effecten van deze maatregel beperkt (iedereen overleeft een tijdje thuiswerken), maar op langere termijn zijn de effecten groter: mensen hebben minder sociale contacten, kunnen vereenzamen (in combinatie met andere maatregelen), kampen soms met een thuissituatie die niet geschikt is om thuis te werken, en de binding met andere collega's kan verwateren of komt niet tot stand met nieuwe collega's, waardoor teams minder efficiënt opereren.
- **Alcoholverbod:** De maatregel heeft vooral sociale impact op een relatief kleine groep, maar is wel een inbreuk op de individuele vrijheid van mensen. De maatregel kan bijdragen om waterbedeffecten als gevolg van (vervroegde) horecasluiting deels op te vangen (voorkomen dat mensen in de publieke ruimte gaan hangen).
- **Avondklok:** De maatregel heeft vooral sociale impact en is een zeer grote inbreuk op de individuele vrijheid van mensen (sinds WOII niet meer voorgekomen). Afhankelijk van het tijdstip waarop de maatregel ingaat kan de maatregel impact hebben voor een grote groep mensen (20.00 aanzienlijk meer dan 22.00 of 0.00). De maatregel is alleen effectief als er ook daadwerkelijk op gehandhaafd gaat worden. Als er niet wordt gehandhaafd, heeft de maatregel alleen impact op een kleine groep mensen die bereid is de regels na te leven.
- **Doorstroomlocaties:** In lagere risiconiveaus zijn de effecten van de maatregel beperkt, hoewel lagere bezoekersaantallen de mogelijkheden om een locatie rendabel te openen beperken. Volledige sluiting van doorstroomlocaties heeft sterke sectorale effecten in economische zin, maar ontnemt mensen ook perspectief om door te gaan (psychologische klap om thuis op de bank te belanden). Veel locaties hebben investeringen en aanpassingen gedaan om bezoekersstromen coronaproof in goede banen te leiden, waardoor sluiting op teleurstelling en onbegrip kan stuiten.
- **Restaurants / horeca:** De maatregel heeft sterke sectorale effecten. Beperkingen t.a.v. openingstijden, het aantal bezoekers, de groepsgrootte aan tafel en het aantal shifts per avond verkleinen allemaal de mogelijkheden om rendabel een horecazaak open te houden (dus wordt per risiconiveau lastiger). Volledige sluiting ontnemt horecaondernemers en personeel perspectief om door te gaan (psychologische klap) en leidt zonder steun tot veel faillissementen en oplopende werkloosheid (onder een groep die al kwetsbaar is, met veel flex- en nulurencontracten), zeker als een sluiting langer duurt (veel ondernemers zijn al door reserves heen).
- **Detailhandel:** De maatregel heeft sterke economische effecten bij een (gedeeltelijke) sluiting (raakt een grote sector, grote keteneffecten). Online verkopen compenseren niet volledig voor fysieke verkopen, ook niet in combinatie met click & collect. Ruimere openingstijden kunnen bijdragen aan betere spreiding van bezoekers.
- **Sport:** De maatregel heeft zowel sociale als economische effecten, die vooral in hogere risiconiveaus groot zijn. De maatregel raakt een grote groep mensen (veel mensen sporten), en een klein deel van de economie (de sector zelf). De impact van volledige sluiting is beperkt als de maatregel kort duurt (2 weken niet sporten is voor weinig mensen een probleem), maar leidt tot grote problemen en gezondheidsschade als de maatregel langer duurt, met permanente gezondheidsschade als gevolg (als mensen eenmaal zijn gestopt met sporten, pakken ze de draad niet altijd weer op). Daarbij worden kwetsbaren extra hard geraakt.

- **Evenementen:** De maatregel heeft vooral sterke economische effecten voor de evenementensector, en effecten voor een aantal andere sectoren waarop evenementen van toepassing zijn. Beperkingen t.a.v. het aantal bezoekers knellen voor veel evenementen, waardoor veel evenementen niet door kunnen gaan. De sociale effecten zijn beperkt (maatregel raakt een grote groep mensen, maar impact per persoon is relatief klein).
- **Onderwijs & kinderopvang:** Zowel een beperking als een sluiting van fysiek onderwijs in het PO en VO hebben grote sociale en economische gevolgen. De maatregel raakt ouders (thuiswerken wordt lastig, zo niet onmogelijk) en vooral kinderen zelf (ze leren niets). De maatregel slaat ongelijk neer op de samenleving: kwetsbare kinderen worden harder geraakt (lopen grotere achterstanden op, worden vaker slachtoffer van mishandeling). Op die manier verdiept de maatregel scheidslijnen tussen en binnen generaties.
- **Contactberoepen:** Verplichting tot registratie, triage en reservering heeft beperkte impact, maar een verbod op de uitoefening van contactberoepen heeft sterke sociale en economische effecten. De maatregel heeft effect op de ondernemers die het betreft (geen inkomsten, vaak zzp'ers, vaak al een kwetsbare groep) en op een groot deel van de maatschappij (iedereen gaat naar de kapper). Op lange termijn zijn (3 weken niet naar de kapper of pedicure is voor niemand een probleem, langer dan 2 maanden)
- **Langdurige zorg:** De maatregel heeft vooral sociale impact. De impact komt vooral door beperkingen rond dagbestedingsactiviteiten. Het effect van bezoekbeperkingen hangt af van lokale invulling, maar in praktijk hanteren veel verpleeghuizen het landelijke advies over thuisbezoek (dus beperkte aanvullende effecten).

Scoringssystematiek

Effecten van de maatregelen zijn ingeschaald aan de hand van onderstaande (sub)indicatoren op een schaal van -3 tot 3. Omdat de maatregelen vooral beperkend van aard zijn, zijn de effecten hebben op maatschappij en economie in de regel negatief. De positieve impact van de contactbeperkende maatregelen op het indammen van het virus en daarmee op mortaliteit zijn niet meegenomen in de scoringssystematiek, omdat het OMT nog een toets doet op de routekaart. Het effect op contactmomenten voor de samenleving is derhalve negatief gescoord (namelijk afname welbevinden). Omdat het aantal subindicatoren onder 'samenleving' groter is dan onder 'economie' weegt 'samenleving' in feite zwaarder.

Effect samenleving		
Fysiek en mentaal welbevinden	Zorgverlening	Wat is het effect van de maatregel op het reguliere zorgaanbod, curatieve zorg, WMO, langdurige zorg, etc. Werkt de maatregel zorgmijding in de hand?
	Levensstijl	Wat is het effect van de maatregel op levensstijl (denk aan: weinig beweging, alcohol, roken etc.)?
	Sociale contacten	Wat is het effect van de maatregel op het gemiddeld aantal dagelijkse sociale contacten?
	Psychische effecten (o.a. eenzaamheid en stress)	
Leefomgeving	Kwaliteit woonomgeving	Heeft de maatregelen effecten op de kwaliteit van de woonomgeving. Wordt gebruik of toegang van de woonomgeving beperkt of gehinderd door de maatregel (denk aan thuiswerk, bereikbaarheid/ gebruik groen, voorzieningen, onderwijs of huisvesting arbeidsmigranten)
	Veiligheidseffecten	Heeft de maatregel effecten op de veiligheid in de leefomgeving. (denk aan jongeren die nergens naar toe kunnen, beperkte inzet handhavers/ politie of paniek reacties zoals hamsteren, ondergronds gaan van gesloten sectoren zoals coffeshops of sekswerkers) Wat is het effect op familierelaties (denk aan opvoedproblemen, scheidingen, huiselijk geweld)?
	Milieueffecten	Heeft de maatregel effect op het milieu (zoals verminderde uitstoot van Co2 en NoX, of juist een toename door verplaatsingen om het OV te vermijden. Denk ook aan geluidsoverlast)
Sociale cohesie		Leidt de maatregel tot tegenstellingen (of zelfs scheidslijnen) tussen (groepen) mensen? Leiden deze tegenstellingen ook tot verstoringen in de openbare orde?
	Polarisatie in de samenleving	Leidt de maatregel tot meer of minder politieke participatie (burgerparticipatie, petities, insprekers)? Leidt de maatregel tot meer of minder vrijwilligerswerk? Leidt de maatregel tot meer/minder mantelzorg?
	Participatie	Leidt de maatregel tot meer/minder institutioneel vertrouwen (politiek, maar ook bedrijven, media, etc.)?
	Institutioneel vertrouwen	
Totaal		
Effect Economie		
Economie korte termijn	Werkgelegenheid	Wat is het effect op het gewerkt aantal uren? Wat is de impact op de activiteit van sectoren (en in hoeverre is daar thuiswerk mogelijk)? Is er een verschil in effect tussen bepaalde groepen?
	Faillissementen	Wat is het effect op een sector? Hoe staat het per sector met de verwachtingen, en liquiditeit/solvabiliteit?
	Beschikbaar inkomen	Wat is het effect op het besteedbaar inkomen? In hoeverre is er substitutie tussen sociale maatregelen en het loon? Is er een verschil in effect tussen bepaalde groepen?
	Ongelijkheid	Heeft de maatregel een effect op inkomensverdeling? Worden kwetsbare groepen (buitensporig) geraakt? Leidt de maatregel potentieel tot extra schuldenproblematiek?
	Overheidsfinanciën	Wat is het (eerste orde) effect op de overheidsuitgaven en -inkomsten? Wat zijn geschatte secundaire effecten?
	BBP	Wat is het verwachte effect op het BBP? Wat is het effect per sector?
Economie lange termijn	Waardenketens	Wat is het effect van de maatregel op waardeketens? Heeft het een effect op bedrijven die een grote mate van centraliteit kennen? Is dit permanent?
	Menselijk kapitaal	Vergroot de maatregel menselijk kapitaal? In hoeverre is er sprake van langdurige inactiviteit? In hoeverre is training mogelijk/nuttig? Is er een verschil in effect tussen bepaalde groepen?
Totaal		